

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko
Sędziowie:	SSA Monika Kowalska (spr.) SSA Bożena Lichota
Protokolant:	st.sekr.sądowy Elżbieta Bałaban

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2017 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w G.

przeciwko D. S.

o zapłatę

na skutek zażalenia D. S.

na postanowienie zawarte w punkcie II wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 27 lipca 2017 r. sygn. akt V P 27/16 (Pm)

p o s t a n a w i a :

- 1. oddalić zażalenie,**
- 2. nie obciążać pozwanej kosztami postępowania zażaleniowego**

Sygn. akt III APz 28/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem zawartym w punkcie II wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 27 lipca 2017 r., w sprawie z powództwa Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w G. przeciwko D. S. o zapłatę, Sąd ten oddalając powództwo, odstąpił od obciążenia powoda kosztami procesu.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia wskazał na treść art. 102 k.p.c. oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym przyjmuje się, że oddalając powództwo ze stosunku pracy na skutek prekluzji, sąd może nie obciążać powoda kosztami procesu (tak wyrok SN z 5 grudnia 1967 r., III PRN 78/67, OSCP 1968, nr 11, poz. 185 oraz wyrok z 20 grudnia 1979 r., III PR 78/79, OSPiKA 1980, nr 11, poz. 196). Zdaniem Sądu pierwszej instancji, zastosowanie art. 102 k.p.c. może

uzasadniać okoliczność, że powód mógł być subiektywnie przekonany o słuszności swego żądania, które jednak na skutek upływu terminu nie może być przez niego dochodzone na drodze sądowej. W przedmiotowej sprawie jednym z powodów oddalenia powództwa było przedawnienie roszczenia, a więc zasadne - zdaniem Sądu Okręgowego - jest odstąpienie od obciążania powoda kosztami postępowania.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniosła pozwana D. S.. Zarzuciła naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść orzeczenia, a to:

- art. 98 § 1 i 3 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nie zasądzenie od strony, która przegrała sprawę na rzecz przeciwnika procesowego kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, na które to koszty składa się wynagrodzenie ustanowione przez pozwaną profesjonalnego pełnomocnika oraz koszty opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa w kwocie 17 zł;

- art. 102 k.p.c. poprzez zastosowanie tego przepisu z powołaniem się na zasadę słuszności i odstąpienie od obciążania strony przegrywającej kosztami procesu, w sytuacji gdy nie występowały ku temu przesłanki.

Wskazując na tak sformułowane zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu, na które składają się koszty zastępstwa procesowego w wysokości ustawowej oraz koszt opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa, a ponadto zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu zażalenia skarżąca podniosła, że przedawnienie roszczenia było w niniejszej sprawie tylko jednym z powodów oddalenia powództwa, na co Sąd pierwszej instancji dobitnie wskazywał uzasadniając wyrok. Roszczenie zawarte w pozwie okazało się bezzasadne przede wszystkim z tego względu, że zaistniały przesłanki z art. 409 k.c., wykluczające możliwość dochodzenia zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w sytuacji, gdy ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Pozwana stwierdziła również, że w żaden sposób nie przyczyniła się do wypłaty wynagrodzenia w zawyżonej kwocie i nie musiała się liczyć z obowiązkiem jego zwrotu, zaś wypłacone przez powoda środki pieniężne były przeznaczane na zaspokajanie bieżących potrzeb. W związku z tym podniosła, że żądanie powoda nie mogło zostać uwzględnione przede wszystkim z uwagi na wystąpienie przesłanek negatywnych zasądzenia pobranego świadczenia, a przedawnienie roszczenia było kolejnym powodem, dla którego należało powództwo oddalić.

W odpowiedzi na zażalenie strona powodowa wniosła o oddalenie zażalenia w całości oraz zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Ustosunkowując się do zażalenia pozwanej strona powodowa podniosła, że użyte przez ustawodawcę w art. 102 k.p.c. sformułowanie „w wypadkach szczególnie uzasadnionych” odsyła między innymi do argumentów natury aksjologicznej, a zatem regulacja ta znajduje zastosowanie w wyjątkowych sytuacjach, gdy z uwagi na okoliczności konkretnej sprawy, zastosowanie reguł ogólnych dotyczących zwrotu kosztu procesu byłoby sprzeczne z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego. Powołała się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w szczególności poglądy wyrażony w postanowieniach: z dnia 29 listopada 2012 r. (V CZ 58/12), z dnia 15 marca 2013 r. (V CZ 89/12), z dnia 17 kwietnia 2013 r. (V CZ 103/12) oraz z dnia 18 kwietnia 2013 r. (V CZ 75/12), zgodnie z którym rozstrzygnięcie wydane na podstawie art. 102 k.p.c. ma charakter dyskrecjonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, zaś kontrola instancyjna w tym zakresie jest ograniczona do sytuacji, gdy zastosowanie wzmiankowanego przepisu nie zostało w ogóle uzasadnione, bądź nastąpiło z rażącym naruszeniem reguł przewidzianych w tym przepisie. Strona powodowa wskazała ponadto na stanowisko judykatury zawarte w postanowieniach Sądu Najwyższego: z dnia 1 grudnia 2011 r. (I CZ 26/11) oraz z dnia 29 czerwca 2012 r. (I CZ 34/12), w których przyjęto, że do okoliczności stanowiących „wypadki szczególnie uzasadnione” należy zaliczyć także przedawnienie roszczeń. Wyjaśniła również, że pozwana stała się bezpodstawnie wzbogacona wyłącznie na skutek zastosowania przez pracodawcę korzystnej dla niej wykładni obowiązujących przepisów prawa. Zmiana zaskarżonego postanowienia doprowadziłaby do powstania

po stronie powodowej dodatkowych negatywnych konsekwencji zapewnienia pracownikowi środków niezbędnych do utrzymania siebie i rodziny do czasu zakończenia trwającego przeciwko niemu postępowania karnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zażalenie jest nieuzasadnione.

Pozwana nie ma racji kwestionując zastosowanie w rozpoznawanej sprawie przepisu art. 102 k.p.c., prowadzącego do odstąpienia od obciążenia strony powodowej obowiązkiem zwrotu na jej rzecz kosztów postępowania toczącego się przed Sądem pierwszej instancji. Wprawdzie w sprawach cywilnych, w tym z zakresu prawa pracy, obowiązuje zasada odpowiedzialności za wynik sprawy, sprowadzająca się do powinności strony przegrywającej sprawę do zwrotu przeciwnikowi procesowemu na jego żądanie kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), wynikająca z art. 98 k.p.c., niemniej jednak w analizowanej w niniejszym postępowaniu zażaleniowym sytuacji faktycznej zaistniały przesłanki do rozstrzygnięcia kwestii kosztów procesu w oparciu o regulację art. 102 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przyjęcie za podstawę orzeczenia wnioskowanej przez skarżącą reguły (odpowiedzialności za wynik sporu) i obciążenie strony powodowej jako strony przegrywającej obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanej, w realiach rozpatrywanego przypadku pozostawałoby w kolizji z poczuciem sprawiedliwości społecznej oraz zasadami słuszności. Abstrahując od zagadnienia związanego z upływem terminu przedawnienia dochodzonego w przedmiotowym procesie roszczenia, co - jak trafnie zauważa autor zażalenia - nie stanowiło jedynej podstawy oddalenia powództwa, stwierdzić trzeba, że należność objęta pozwem dotyczy pobranego przez pozwaną wynagrodzenia za pracę za okres, w którym praca na rzecz pracodawcy nie była faktycznie wykonywana, a to wskutek orzeczenia wobec niej w postępowaniu karnym środka zapobiegawczego. Pozwana niewątpliwie osiągnęła korzyść majątkową kosztem strony powodowej (byłego pracodawcy). W toku niniejszego postępowania nie zaprzeczyła twierdzeniom zawartym w pozwie, zarówno co do faktu orzeczenia środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia w czynnościach służbowych Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w G. - w związku z toczącym się przeciwko niej postępowaniem karnym o przestępstwo z art. 228 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. - oraz co do wypłaty wynagrodzenia (w niepełnej wysokości, ale gdzie łącznie wypłacono 88.164, 98 zł), pomimo nierealizowania obowiązku wynikającego z zatrudnienia w postaci świadczenia na rzecz pracodawcy osobistej pracy. Pozwana powołała się na upływ terminu przedawnienia części objętego sporem roszczenia oraz zużycie uzyskanego przysporzenia majątkowego (art. 405 i n. k.c.). Przywołana przez pozwaną argumentacja została przez Sąd pierwszej instancji zaaprobowana, co doprowadziło do oddalenia powództwa. Wydając korzystne dla pozwanej orzeczenie Sąd Okręgowy nie stwierdził jednak, iż wypłacone na jej rzecz wynagrodzenia stanowiło należne jej świadczenie z tytułu stosunku pracy, lecz jako podstawę prawną rozstrzygnięcia wskazał przepisy odnoszące się do obowiązku zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia, a tym samym przyjął, iż pozwana osiągnęła korzyść majątkową kosztem pracodawcy bez podstawy prawnej, natomiast oddalenie powództwa jest konsekwencją upływu terminu przedawnienia co do części dochodzonej należności, zaś co do pozostałej części roszczenia jest następstwem zużycia bezpodstawnie pobranej kwoty poprzez przeznaczenie jej na bieżące utrzymanie pozwanej i jej rodziny. W istocie zatem pozwaną od obowiązku zwrotu wypłaconej nienależnie kwoty wynagrodzenia uchroniła okoliczność, że obecnie nie dysponuje już objętą pozwem korzyścią majątkową ze względu na wykorzystanie otrzymanej od pracodawcy kwoty uposażenia na swoje bieżące potrzeby życiowe. W związku z tym Sąd drugiej instancji uznał, że obciążenie pracodawcy obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanej kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, jako strony powodowej, która przecież wydatkowała na rzecz skarżącej spore środki finansowe bez podstawy normatywnej, kolidowałoby z zasadami współżycia społecznego oraz sprawiedliwości. Wytaczając powództwo pracodawca mógł pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu o słuszności swoich roszczeń i mógł nie posiadać wiedzy dotyczącej zużycia bezpodstawnie wypłaconej na rzecz pozwanej sumy pieniężnej. Okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy przemawiają za skorzystaniem z instytucji prawnej przewidzianej w art. 102 k.p.c. W odniesieniu do sposobu interpretacji sformułowania „szczególnie uzasadnionego wypadku”, użytego w art. 102 k.p.c., warto przywołać stanowisko zaprezentowane w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r. (I CZ 26/11, LEX nr 1101325), według którego do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" zaliczane są zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru

żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie wyznacza natomiast sytuacja majątkowa i życiowa strony, przy czym całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. W judykaturze ugruntowany jest także pogląd, iż ocena stanów faktycznych pod kątem dopuszczalności zastosowania zasady słuszności odnośnie do obowiązku zwrotu kosztów procesu pozostawiona została sądowni, który powinien kierować się w tym zakresie własnym poczuciem sprawiedliwości. Ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., ma charakter dyskrecyjny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym w zasadzie nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa (por. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., V CZ 58/12, LEX nr 1289063). W uwarunkowaniach faktycznych rozpatrywanego przypadku, brak jakichkolwiek przesłanek do podważenia oceny dokonanej przez Sąd pierwszej instancji, skutkującej odstąpieniem od obciążenia strony powodowej powinnością zwrotu na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w niniejszym postępowaniu. Pozwana niewątpliwie jest osobą bezpodstawnie wzbogaconą kosztem pracodawcy, czego zresztą nie kwestionuje, a zatem pomimo wydania korzystanego dla niej rozstrzygnięcia sądowego w przedmiocie oddalenia powództwa, wysunięte przez nią żądanie zwrotu kosztów procesu oceniane przez pryzmat zasad współżycia społecznego, nie zasługuje na uwzględnienie. Nałożenie na pracodawcę, będącego stroną powodową, obowiązku zwrotu na rzecz pozwanej wydatków poniesionych przez nią celem skorzystania z pomocy prawnej fachowego pełnomocnika, w realiach rozpoznawanej sprawy nie dałoby się pogodzić z zasadami słuszności i sprawiedliwego rozłożenia kosztów pomiędzy stronami postępowania, która to idea przyświeca regulacji art. 102 k.p.c.

Reasumując Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżone postanowienie jest trafne, natomiast podniesione w zażaleniu zarzuty nie są zasadne. Sąd Okręgowy nie naruszył wskazanych przez skarżącą przepisów proceduralnych i prawidłowo zastosował przepis art. 102 k.p.c.

Wobec powyższego, Sąd drugiej instancji zażalenie oddalił, o czym orzekł w punkcie 1 postanowienia, na zasadzie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

Odstępując w punkcie 2 postanowienia od obciążania pozwanej kosztami postępowania zażaleniowego Sąd Apelacyjny miał również na uwadze treść art. 102 k.p.c. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego zasądzenie kosztów wygranego przez stronę powodową postępowania zażaleniowego, w okolicznościach analizowanego przypadku, gdzie strona powodowa nie została obciążona jako przegrywająca kosztami postępowania przed Sądem pierwszej instancji na mocy art. 102 k.p.c., a teraz wnosi o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego, naruszałoby zasady słuszności, do których odwołuje się art. 102 k.p.c.

Monika Kowalska Krystian Serzysko Bożena Lichota